

„VÉSD SZOBORBA ALAKJÁT, ÍRD KÖNYVEIDBE EMLÉKÉT, ZENGD EL TEMPLOMAIDBAN NEVÉT”

A Kossuth-centenárium nagyikindai megünnepléséről 1902-ben

N É M E T H F E R E N C

A címbe foglalt, ihletett mondattal zárult 1902 augusztusában a Kossuth-ünnepélyt rendező országos bizottság „meleghangú felhívása”, amelyet ország-szerte szétküldtek, s amely a bánátiakat is arra buzdította, hogy minél méltóbban emlékezzenek meg Kossuth Lajos születésének századik évfordulójáról. Eleget is tettek a felhívásnak, és 1902 szeptemberében nemcsak Nagybecskereken, a megyeszékhelyen, hanem Nagyikindán, Pancsován, Antalfalván, Hertelendyfalván, Istvánvölgyén, Muzslyán, Mokrinban, Törökbecsén, Torontálvásárhelyen, Magyarcsernyén, Magyarittabén és egyebütt is „rendezőbizottságok” alakultak a jeles évforduló méltó megünneplésére. Emlékét ébresztgetve, akkortájt a becskerekeli *Torontál* egyik vezércikkében Somfai János nem kis elragadtatással írta Kossuthról (ecsetelve egyben az akkori közhangulatot): „Nekünk ő ma is él s élni fog, míg magyar verejték csöppen erre a földre.” A Kossuth-centenárium bánáti ünnepeire 1902. szeptember 19-e és 21-e között került sor. A látványos megemlékezések szervezői túlnyomórészt az olvasóegyletek, dalárdák és kaszinók voltak, így érthető, hogy többnyire alkalmi szónoklattal, zenével, tánccal és fáklyás menettel ünnepeltek.

A becskerekeli *Torontál* 1902. augusztus 29-én arról cikkezett, hogy a megye „több helyén már kész programtervek vannak” a Kossuth-jubileum megünneplésével kapcsolatban, így Nagyikindán is, ahol a Polgári Dalegylet vállalta a szervezést.

Korabeli laptudósítás szerint „a város németajkú polgárai is éppoly lelkesedéssel készültek a nagy nemzeti ünnepre, mint a tősgyökeres magyarok”, a szervezők pedig arra hívták fel a város polgárait, társulatait és egyesületeit, hogy csatlakozzanak az ünnepléshez, a hitfelekezetek lelkészeit meg arra szólították fel, hogy az ünnep napján tartsanak istentiszteletet.

A Polgári Dalegylet választmánya azt is elhatározta, hogy „Kossuth Lajos 100. születésnapját emléktáblával örökíti meg, amelyet az állami gimnázium falába illesztenek be”. Ezzel kapcsolatosan gyűjtést is szerveztek, s már augusztus utolsó napjaiban gyűjtőíveket bocsátottak ki.

Mivel az idő tájt Nagyikinda magyarságának egyetlen középület sem áll rendelkezésére, a szervezőbizottság „sürgős kérelemmel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, engedné meg, hogy a Kossuth-emléklapot a főgimnázium belső falainak egyikébe beilleszthesse”, ellenkező esetben az emléktáblát a kaszinóban helyezték volna el. A miniszteri jóváhagyás minden bizonnyal időben megérkezett, mert a táblát végül is a gimnáziumban leplezték le.

Vaszko Endre indítványára a Polgári Dalegylet még úgy döntött, hogy a saját részére „örök emlékül” megfesteti a magyar történelem nagyjának arcképét. A kezdeményezést a dalárda tagjai „viharos éljenzéssel” támogatták, sőt dr. Schwarz József kiskindai ügyvéd azonnal nagyobb összeget adományozott erre a célra.

Szeptember elején az adományokból már be is gyűlt az emléklap kidolgozására és az ünnepség megszervezésére szükséges pénz. Kiküldték a meghívókat is, amelyek a többi között így invitálták meg a vendégeket: „Jöjjön el mindenki, akinek szívében él a kegyelet nagyjaink iránt, akinek lelkében ki nem aludt a honszeretet lángja. (. . .) Legyetek ott a közös ünnepségen mindannyian, kik apáitoktól megtanultátok szent t áhítattal ejteni ki Kossuth L”jos nevét.

Végül is a Kossuth-rendezvényt 1902. szeptember 21-én tartották meg. Már előző este a város főbb utcáinak házait kivilágították, az üzletek kirakatait pedig ízlésesen kidíszítették. A Kossuth-ünnep a kora reggeli órákban zenés ébresztővel kezdődött: két zenekar járta sorra a város utcáit. Azt követően fél kilenckor a különféle testületek tagjai egyleti zászló alatt gyülekeztek a kaszinónál, és az ünneplő közönség templomba vonult. Délelőtt kilenckor a római katolikus templomban, háromnegyed tízkor az evangélikus, háromnegyed tizenegykor a református, fél tizenkettőkor meg az izraelita templomban tartottak ünnepi istentiszteletet.

A római katolikus templomban Porzsolt lelkész mondott Kossuthról „gyűjtő beszédet”.

A délutáni műsor három óraker a városháza közgyűlési termében folytatódott, ahol (a főként német iparosokból álló) Polgári Dalosegylet tartotta díszközgyűlését. A Kossuth-himnusz, valamint az elnöki megnyitóbeszéd után Jeszenszky Ignác szónokolt, majd Hoffmann János egy Kossuth-ódát szavalt. Végül dr. Rosenstein Mór tartott záróbeszédet, s az ülés Kölcsey *Himnuszának* elnéklésével ért véget.

Azután valamennyi résztvevő a nagykikindai gimnáziumba ment, amelynek lépcsőházában „fehér márványból készült emlékkövet lepleztek le” Kossuth Lajos tiszteletére. Ez alkalommal Szabó Kázmér tanár mondott beszédet, dr. Róth Vilmos alkalmi verset szavalt, majd a Polgári Dalegylet tagjai énekeltek.

A ruszakiszi fehér márványból készült emléktáblán az alábbi szöveg állt:

„1802–1902. szeptember 19. Kossuth Lajosnak, a szabadság és népjogok apostolának emlékezetére, születésének 100. évfordulója alkalmából állította Nagykikinda város közönsége.”

A korabeli laptudósítások szerint „az ünnepély alatt az utcán százan meg százan énekeltek a Hymnust, a Szózatot és a Kossuth-nótát”.

Később a városháza előtt térzene volt, este pedig a Bohn Szálló dísztermében hangverseny és táncmulatság.

Az esti órákban a kikindai ifjúság „tüntetve járta be a várost éltetve Vachtel Leó rendőrkapitányt és Sontagh Hugó törvényszéki bírót, mint a rendezőbizottság elnökeit, dr. Schwarz József ügyvédet, Vaszkó Endre királyi alügyészt és a nap szónokait, akik az ünnep sikeréhez oly hathatósan o hozzájárultak”.

Az egylet rendezőbizottsága az ünnepre „Kossuth Lajos arcképével ellátott kokárdákat is rendelt”, amelyet a közönség között osztott szét.

1902 szeptemberében a bánátiak nemcsak az ünneplésre való felhívásnak tettek eleget, hanem egy másik felkérésnek is. Az Országos Történelmi Ereklyemúzeum ugyanis kiállítást készült rendezni az akkor még élő negyvennyolcas honvédek fényképeiből, vagyis, ahogyan akkoriban fogalmaztak: Kossuth Lajos katonáinak fotográfiáiból. E nagy munkára országszerte a jelesebb fényképészeket kérték fel. A Bánátban élő „nagy idők tanúinak” fényképezését két jeles nagybecskereki fotográfusra, Oroszy Lajosra és ifj. Oldal Istvánra bízta. A becskereki *Torontál* azután felhívást is közölt, amelyben arra szólította fel a még élő bánáti honvédeket, hogy Nagybecskereken mielőbb jelentkezzenek „levételre” a két megnevezett fényképésznél. Ott nemcsak felvételeket készítettek róluk, hanem valamennyiüknek egy kérdőívet is ki kellett tölteniük, amely az alapvető életrajzi adatok mellett a szabadságharcban való részvétel adatait is tartalmazta. Az idős honvédek fényképezésével Oroszy és Oldal értékes munkát végzett, hiszen ők ketten készítették el az akkor még élő bánáti honvédek galériáját, amelyet azután felküldtek Budapestre. Hogy ezek a becses fotók később milyen sorsra jutottak, arról nincs tudomásunk.

A FORUM KÖNYVKIADÓ IDEI KIADVÁNYAI

Megjelent

- Mérey Katalin: *Gyertyaláng* (novellák)
Vasagyi Mária: *Silentium album* (kisregény)
Kontra Ferenc: *A kastély kutyái* (esszé-napló)
Kalapis Zoltán: *Életrajzi kalauz I.*
Ózer Ágnes: *Élet és történelem* (tanulmányok)
Németh Ferenc: *A bánáti fényképészet története* (tanulmány)
Káich Katalin: *A nagybecskereki magyar színjátszás története és repertórium I.* (tanulmány)
Orosz Attila: *Egy püspök élete*
Hallgató Imre: *A feketicsi református templom kétszáz éve*
Németh István: *Lélekvesztőn* (jegyzetek, kisesszék)
Tari István: *Akarsz egy Jugoszláviát?*
Lévay Endre: *Holnapvárók* (visszaemlékezés)
Jung Károly: *Mogorva Héphaisztosz* (versek)
Verebes Ernő: *De hol van itt villamos?* (versek, prózaversek, prózák)
Varga Sándor: *Belémfalazottan* (versek)
Stevan Raičković: *Tisza I–V.*
Valkay Zoltán: *Zenta építészete*
Utasi Csaba: *Mindentől messze* (esszék, tanulmányok)
Silling István: *Vallási néphagyomány* (tanulmányok)
Radomir Konstantinović: *A vidék filozófiája* (tanulmány)
Jódal Rózsa: *A csokinyuszi három kívánsága* (mesék)

Előkészületben

- Penavin Olga: *Bácskai és bánáti (népi) növénynevek* (tanulmány)
Mészáros Zoltán: *Úton a csók felé* (esszék)
Szőke Anna: *A verstől a megvalósulásig* (szöveggyűjtemény kommentárokkal)
Losoncz Alpár: *Európa kisebbségi szempontból*
Káich Katalin: *Írások a lélek útjairól* (esszék)
A lélek magánya (Tanulmányok a XIX. századi magyar irodalom ars poeticáiról)